

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

39. De excommunicationibus non reseruatis in Clementinis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

si patrem habet ortum in ciuitate illa, licet ipse sit ortus & natus extra dominium, nam tunc oriundus est ex tali Ciuitate.

Decimanona habetur capit. vni. de iniur. in 6. Vbi ipso facto singulæ personæ excommunicantur, quæ contra personas Ecclesiasticas, vel earum bona concedunt repræfallias, & qui generaliter concessas ad præfatas personas extendunt, nisi concessionem, vel extensionem intra mensem reuocauerint. Si autem est vniuersitas, est interdictio supposita: Nota ex Archi. quod concessio pertinet ad superiores; extensio ad inferiores, quibus conceduntur. Nota rursus ex Gemini. quod ista reuocatio debet esse re integra: nam si ante reuocationem, aut ante mensam procedatur ad actum, incurritur hæc pœna. Nota rursus, quod hæc procedit etiam in repræfallijs iustis, quæ conceduntur in locis, vbi est clericus; tunc enim non debet extendi ad personas Ecclesiasticas. Nota rursus ex Archid. eos, qui concedunt repræfallias contra bona alicuius clerici ob ipsius debita, festiuitatis seruandis, non incurtere hanc censuram. Nota rursus ex Gloss. quod propter debita clerici vnius diocesis, non possunt concedi repræfalliæ contra bona clerici alterius diocesis, in qua est debitor constitutus.

Vigesima habetur in c. foelicis de pœn. in 6. Vbi excommunicantur Principes, & alij Domini, & Iudices, qui non obseruauerint ea, quæ ibi continentur contra persecutores Cardinalium. De hac suprâ diximus.

De excommunicationibus non reseruatis in Clementinis.

CAPVT XXXIX.

PRima habetur Clem. vni. de sequestra. possessi. & fructu. Vbi excommunicantur omnes, qui in sequestratione facta per Ordinarium loci de beneficio Ecclesiastico per triennium integrum pacifice non possessio sententiã definitiuam cõtra possessorem apud Sedem Apostolicam dũraxat in possessorio, vel petitorio promulgatam impedire, vel fructus sequestratos quomodo occupare præsumunt: aqua sententia non absoluentur, nisi vsurpata restituant, & remoueant

impedimentum. Nota ex Ioan. Andr. quod non habet locum hæc pœna, nisi in sententia definitiua, quæ nempe principalem causam definit, & non in quacunque, sed in ea, quæ est legitima per beneficio Ecclesiastico. Nota rursus, quod non habet locum nisi in sequestratione facta per Ordinarium, non in ea, quæ fit ex Summi Pontificis commissione.

Secunda habetur in Clem. I. de sepultu. Vbi excommunicantur omnes etiam exempti.

Primò, qui interdicti tempore in Cœmeterio sepeliant scienter cadauera defunctorum, extra casus à iure concessos.

Secundo, publicè excommunicatos.

Tertio, nominatim interdictos.

Quartò, manifestos vsurarios. Nec debent absolui, nisi satisfecerint his, quibus est iniuria facta secundum arbitrium Diœcesani, aliter absolutio est nulla, propter illud verbum (*nullatenus*.) Nota idem censendum esse de cœmeterio, & de Ecclesia secundum Cardin. ibi. q. 7. Rursus ex Gloss. quod procedit hoc de excommunicatione maiori à iure, vel ab homine. Rursus, quod nominatim interdicti debent esse à diuina & participatione sacramentorum, non ab officio, vel iurisdictione tantum, vt notat Ang. excomm. 7. ca. 36. Et sufficeret, si interdictus esset à sepultura secundum Gloss. Nota quod dicitur extra casus iure concessos: nam aliquando licet, vt dicitur in materia de interdicto. Nota quod per publicè excommunicatos oportet intelligere post extrauag. Martini nominatim denunciatos, vel publicos Clerici percussores. Nota etiam manifestum vsurarium dici, qui est conuictus, & condemnatus, vel notorius notorietate facti, vt qui publicè tenet altare paratum, & mutat omnibus volentibus capere, vt habet Abb. c. quia in omnibus num. ii. de vsur. Rursus ex Caiet. verb. excommunic. c. 46. Hæc pœna solos comprehendit eos, qui humo, seu tumulo mortuum imponunt: non autem portantes, nec comitantes, nec terram fodientes, nec mandantes, nec officium dicentes. Vide Glo. in eadem Clem. ii. sepelire.

Tertia habetur in Clem. religiosi de decim. Excommunicantur Religiosi non habentes beneficium, nec administrationem propter quatuor.

Primò, si noualia, aut aliàs decimas Ecclesijs debitas, ad eam aliqua causa legitima non spectantes, sibi appropriare, aut exquisitis fraudibus, siue coloribus vsurpare præsumpserint.

Secundo, si de animalibus familiarium, & pastorum suorum, vel aliorum animalia ipsa eorum gregibus immiscendum, decimas solui Ecclesijs non permiserint, seu prohibuerint.

Tertio, si de animalibus, quæ in fraudem Ecclesiarum in pluribus locis emunt, emptaque tradunt venditoribus, vel alijs ab ipsis tenenda, decimas etiam solui Ecclesijs non permiserint, seu prohibuerint.

Quarto, si de terris, quas tradunt alijs excolendas, decimas etiam solui Ecclesijs non permiserint, seu prohibuerint. Hæc autem omnia non sufficiunt ad pœnam hanc contrahendam, nisi post requisitionem per eos, quorum intererit, super hoc eis factam à præmissis non destiterint intra mensem; aut si de eis, quæ contra præmissa usurpare, vel retinere præsumpserunt, intra duos menses Ecclesijs damnificatis emendam non fecerint competenter, & non sunt absoluendi ante condignam satisfactionem, alias est nulla absolutio: nam est particula, *nullatenus*, quæ irritat. Notat ex Gloss. sufficere vnam requisitionem. Rursus comprehendi etiam fœminas religiosas, Cistercienses, & hospitalarios: non autem clericos seculares, aut laicos, nec religiosos ipsos, quando decimæ non debentur Ecclesijs, sed priuaris personis. Rursus nota ex textu, quod religiosi habentes beneficium, vel administrationem non incurrunt excommunicationem hanc: sed loco eius suspensionem ab officijs, administrationibus, & beneficijs suis. Nota rursus, quod non contrahitur ista pœna ex sola non solutione, nisi ex appropriatione, vel usurpatione, aut non permissione, seu prohibitione, ne solutio fiat. Nota rursus, ex Silu. excommun. 9. §. 72. quod non comprehendit hæc excommunicatio religiosum translatum ad Ecclesiam secularem, quando habet temporalem administrationem, vel beneficium: hic tamẽ suspensionem contrahet, quamuis non habeat beneficium regulare: nam Clement. de beneficio vniuersaliter loquitur, quando excipit ab excommunicatione, & supponit suspensionem habentes beneficium.

Quarta habetur in Clem. ne in agro, de stat. monach. §. quia vero. Vbi ipso facto excommunicantur.

Primo, Monachi, aut Canonici regulares administrationẽ non habentes, qui ad Principum curias se conferre præsumunt, vt suis Monasterijs, aut Prælatibus damnum aliquod inferant. Nota ex Gloss. duo requiri ad contrahendam hanc cen-

furam, quod intrent curiam, & quod hoc animo intrent, si licentiam sui Prælati, siue non: Immo addit, *etiam si non intulerit damnum*, si modo hoc animo intrauerit curiam; non tamen à Monasterio exisse sufficit, nisi intret in curiam.

Secundò, excommunicantur Monachi, qui intra septem Monasterij tenent arma sine licentia Abbatum suorum. Nota est Gloss. ibidem quod hæc non comprehendit Canonicos regulares, nec Monachos habentes arma extra septem sui Monasterij, etiam si habeant in alio Monasterio, nec Monachos venientes ad Monasterium cum armis non animo tenendi. Et arma autem, ut eadem Gloss. dicit, non solum intelliguntur defensiva, sed etiam offensiva: non tamen ligna, & lapides, quæ ex se non sunt arma, nisi ex intentione habentis. Nota rursus, ex Cardina. ibi, quod scriptum est clausura Monasterij, extra quam sine licentia exire non licet. Nota Rursus ex Silu. excommuni. 9. §. 73. quod si habeat arma aliqua in usum aliquem, non in pugnam, ut si haberet gladium magnum ad usum coquinæ, non ligabitur ista censura. Nec valet argumentum, quod sicut lapides non prohibentur, quia ex se non sunt arma, licet adsit intentio pugnæ, ita illa, quæ ex se sunt arma prohibebuntur, etiam si intentio non sit pugnæ: nam odia restringuntur, fauores ampliantur. Nota etiam ex Silu. loco citato, hanc constitutionem comprehendere Monachos in generali, siue albi, siue nigri sint, siue alio colore. Nota rursus, ex Cardin. & Angel. excommuni. 7. cas. 38. quod si Abbas patitur contumeliam Creatori, vel iniungit Monachis intollerabilia, vel eos prosequitur odio capitali, poterunt Monachi sine licentia arma sumere ad defensionem, si alijs remedijs omnino non possunt sibi providere.

Quinta habetur in Clem. attendentes. §. final. de statu Monach. Vbi excommunicantur ipso facto impediens visitatores monasterium quarumcumque, & etiam Canonicarum regularium in his, quæ pertinent ad officium visitationis eandem. Nota ex Cardin. tria requiri ad incurrendam prædictam pœnam.

Primò, ut impedimentum actualiter præstetur.

Secundò, ut fiat admonitio, ut desistant, iuxta textum, quæ admonitio non debet præcedere, sed subsequi impedimentum, & sufficit vna etiam, facta in generali.

Tertiò, ut admonitio ista fiat per ipsum visitantem.

Sexta habetur in Clem. i. de relig. domi. Vbi excommunicantur omnes statum beghinarum assumentes, vel assumpti sectantes, & religiosi, qui dictas beghinas fouent in earum statu, seu vt assumant earum habitum, dans cōsiliū, auxilium, fauorem directē, vel indirectē. Hodie iam non extant tales beghinae.

Septima habetur in Clem. i. de consangu. & affini. Vbi excommunicantur sex genera personarum ipso facto.

Primò, contrahentes scienter in gradu consanguinitatis prohibito.

Secundò, etiam contrahentes scienter in gradu affinitatis prohibito. Intellige hæc duo, sine dispensatione.

Tertiò, qui scienter contrahunt cum Monialibus, intellige professis.

Quartò Religiosi, scilicet professi contrahentes.

Quintò Moniales, scilicet professæ contrahentes.

Sextò, clerici in sacris constituti pariter contrahentes matrimonium. Nota ex Gloss. non ligari hos, si sponsalia tantum contraxerunt: nam textus dicit matrimonialiter: sed si contraxerint per verba de præsentī, etiam non secuta copula, ligantur. Addit Gloss. quod si copulam habuerunt non animo contrahendi, sed animo tantum carnali, non ligantur. Adde etiam, quod etiam si sponsalia contraxerint de futuro, & copula accedat animo maritali, modo non ligantur, immo etiam si verba præcesserint de præsentī, sine testibus tamen, & parochio non ligantur, quia post Concil. Trident. talia non sunt matrimonia, & per hanc constitutionem excommunicantur, qui adhibēt ea, quæ ad matrimonium sufficiunt cum affinibus, consanguineis, &c. licet verè non sit matrimonium ex defectu consanguinitatis, affinitatis, vel voti. Nota rursus, ex Gloss. cum alijs impedimentis contrahentes, etiam si sint talia, quæ dirimant contractum, quale est impedimentum honestatis, & alia præter hic expressa, non ligantur hac constitutione. Nota rursus, illud verbum, *scienter*, referri ad tres primos casus: & procedit, quando non est ignorantia facti probabilis, vt dicit Gloss. An autem procedat de ignorantia iuris, diximus superius, cum de ignorantia tractauimus.

Octaua habetur in Clem. nolentes. de hæret. Vbi excommunicantur ipso facto Inquisitores, & eorundem, vel Episcoporum, aut capitulorum, Sede vacante, Commissarij super hæresi

dep u

deputati, si prætectu officij Inquisitionis, quibusvis modis illicitis ab aliquibus pecunias extorqueant, aut si scienter attemptent Ecclesiarum bona ob Clericorum delictum prædicti officij occasione Fisco etiam Ecclesiæ applicare. Nec possunt absolui, nisi in mortis articulo, donec planè satisfecerint de pecunia sic extorta illis, à quibus extorserunt. Nota ex Gloss. quod in Episcopis ipsis non habet hæc pœna locum, nec in alijs, si non prætectu officij Inquisitionis illud faciant. Nota rursus ex eadem Gloss. quod in bonis proprijs clericorum, quæ non sunt Ecclesiarum, non procedit hæc pœna: procedit autem de bonis Ecclesiarum, non solum quando applicantur Fisco Ecclesiæ; sed multo magis quando applicantur Fisco seculari, vel sibi ipsis. Nota rursus ex Ioann. Andr. & Cardin. quod nomine pecuniæ venit omne pecunia æstimabile.

Nona habetur in Clem. vni. de vsuris. Vbi excommunicantur ipso facto Potestates Capitanei, Rectores, Consules, Iudices, Consilianj, & alij quouis officiales.

Primò, si præsumant statuta facere, scribere, vel dictare, quòd vsuræ soluantur, vel quòd solutæ, cum repetuntur, non restituantur.

Secundò, si secundum illa scienter iudicare præsumant.

Tertiò, si hætenus edita de libris communitatum, si super hoc habent potestatem, non deleuerint intra tres menses.

Quartò, si ipsa statuta, vel consuetudines habentes illorum effectum præsumant obseruare. Nota duo esse necessaria ad hanc pœnam contrahendam secundum omnes: vt sit officialis aliquis ex prædictis; & quòd faciat aliquem actum ex dictis, si enim non est officialis, non contrahit, etiam si ea faciat. Nota rursus ex Gloss. qui statuit, ne pro vsuris aliquis accipiat vltra certam summam, non contrahit hanc pœnam, quia non statuit positiuè vsuram soluendam. Nota rursus ex Glo. & Cardin. quòd quando dicitur, *si habeant delendi potestatem*, intelligitur de potestate iuris, vel facti.

Decima habetur in Clem. cupientes. de pœn. Vbi primò excommunicantur ipso facto omnes Religiosi mendicantes, qui sine licentia Pape loca de nouo accipiunt ad habitandum, vel recepta hucusque mutant, vel alio quouis alienationis titulo transferunt. Nota ex Cardin. quòd non prohibentur loca destructa reficere, nisi vt dicit Ange. excommuni. 7. caf. 4. de

ferri.

fierint esse de eorum dominio, & postea nouo iure acquisita. Nota etiam ex Lapo. consil. 188. quod non prohibentur capta loca augere, cui consentiunt Angel. loco citato, & Siluest. excomm. 9. §. 86. Nota rursus iam multa priuilegia esse concessa à Sede Apostolica contra huiusmodi constitutionem mendicantibus.

Secundò, in eadem Clem. excommunicantur omnes religiosi, qui in concionibus, vel alijs locis dicunt aliqua hac intentione, vt retrahant auditores à solutione decimarum Ecclesijs debitarum. Nota ex Ange. loco citato tria requiri ad hanc sententiam contrahendam.

Primò, vt proferant aliquid hac intentione, nempe retrahendi.

Secundò, quòd decimæ, à quibus retrahunt, sint debitæ.

Tertiò, quòd dicant audientibus illis personis, quæ tenentur eas soluere. Adde etiam ex Gloss. quod solos Religiosos comprehendit, tam mendicantes, quam non mendicantes: non autem Clericos, vel seculares. Et secundum Bonifa. comprehendit etiam religiosas.

Tertiò, excommunicantur in eadem Clem. religiosi, qui scienter postponentes conscientiam facere de soluendis huiusmodi decimis, & postea, cum commodè possint non purgantes negligentiam eos admonendo præsumperunt prædicare. Hoc tamen non se extendit ad Religiosos Monasteriorum, vel Rectores Ecclesiarum decimas percipientium. Nota quatuor necessaria ad hanc pœnam incurrendam.

Primò, vt fuerint negligentes in admonendis pœnitentibus de solutione decimarum.

Secundò, vt id scienter fecerint.

Tertiò, quòd non purgauerint negligentiam, cum tamen potuerint.

Quarto, quòd postea prædicauerint.

Vndecima habetur in Clem. 1. de sent. excommuni. Vbi excommunicantur ipso facto omnes Religiosi, cuiuscumq; ordinis, & conditionis existant, tam exempti, quam non exempti, qui interdictum impositum auctoritate Sedis Apostolicæ, vel Ordinariorum, quod sciunt Matricem, vel Cathedralem, seu Parochialem loci Ecclesiam seruare, non seruant. Idem statuitur de interdictis, & cessationibus à diuinis indictis per Prouincialium Conciliorum statuta, vel ipsorum auctori-

tate.

tate. Idem etiam statuitur in cessationibus à diuinis generalibus Ciuitatum, Terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel alias Capitula, vel Collegia, vel Conuentus secularium, vel regularium Ecclesiarum sibi vendicant. Nota ex Gloss. quòd hæc constitutio ligat omnes Religiosos mendicantes, & non mendicantes; non tamen clericos seculares; & procedit etiam si interdictum sit nullum, dummodo seruetur ab Ecclesia, Matrice, Cathedrali, vel Parochiali loci. Rursus ex eadem Gloss. non procedit in particulari interdicto hoc enim in loco particulari interdicto seruetur, & consequenter nec in interdicto personali, sed in generali loci, tam iuris quam hominis. Nota rursus, ex Silu. excommuni. 9. §. 92. quòd si in aliquo loco non est Matrix, vel Cathedralis Ecclesia, sed Parochiales multæ æquales, tunc non satis est ad incurrendam hanc pœnam, quòd vna seruet, sed debent omnes seruari interdictum.

De excommunicationibus non reseruatis in Extrauagantibus.

CAPVT XL.

Prima habetur in extrauag. super gentes. de consuet. Vbi ipso facto excommunicantur omnes impediētes Nuncios, vel Legatos Romani Pontificis, ne ingrediantur Regna, Prouincias, & Terras, ad quæ ipsos destinari contigerit, aut ne libere legationis sibi commissæ officium in eisdem exercent. Hodie hæc excommunicatio est reseruata in Bulla Cœnæ.

Secunda habetur in Extrauag. Ambitiosæ. de empr. & vend. Ipso facto excommunicantur, qui extra casus à iure concessos alienant bona immobilia, vel mobilia pretiosa Ecclesiarum, aut ultra tres annos locant, aut alio contractu concedunt. Et non solum alienantes, & concedentes, sed etiam qui bona alienata, vel concessa ultra tres annos acceptant. Hæc est Pauli II. hæc secundum Caiet. verb. excommuni. cap. 75. non est vniuersaliter recepta, sed in aliquibus locis quantum ad aliquid. & Silu. v. alienatio. putat non esse receptam. Puto quantum ad excommunicationem non esse receptam; quantum autem ad inualiditatem contractuum contra hanc constitutionem ini-

torum